

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. II.

V Gorici, dne 15. junija 1910.

Tečaj VI.

Obseg: 1. Kaj je storiti, če je poljščine toča potolkla; 2. Kdaj naj se trava pokosi; 3. Kotiček čebelarstvu; 4. Gospodarske drobtinice; 5. Poročila; 6. Zapisnik osred. odbora „Goriškega kmetijskega društva“; 7. Vabila k občnim zborom.

Kaj je storiti, če je poljščine toča potolkla?

1. **Ž i t o** Kaj se ima napraviti z žitom, ki ga je toča potolkla, to odvisi od tega, v kakšnem času ali v kateri dobi rasti je toča žito potolkla. kajti če toča mlado žito razbije, napravi v kratkem stranske poganjke, prestaro žito pa ne. Da pa napravi mlado po toči razbito žito nove poganjke, se mora žito pokositi, ker le potem porabi rastlina ves sok za razvoj stranskih poganjkov. Ko se je žito pokosilo, naj se spravi z njive in porabi za krmo. Ako je zemlja vsled toče ali močnega deževja preveč zatepena, naj se žito po košnji takoj prav dobro povleče z brano. Prav dobro je, če se raztrosi po setvi nekoliko čilskega solitra. Ako potolče toča žito, preden cvete ali pa šele ko cvete, potem ne preostane drugega, kakor da se žito pokosi in njiva na novo preorje in obseje. Le pozno posejan ječmen dela v tem izjemo, zato se ima napraviti z njim tako, kakor je bilo prej rečeno.

Ako je toča žito potolkla, ko je odcvelo, potem se vpraša, ali je toča klasje zbila v zemljo ali leži žito samo po tleh. V prvem slučaju je najboljšje, da se žito pokosi in porabi za krmo ali nastilj, ali pa da se na mestu podorje. Ako pa leži žito le po tleh ali pa če so bilke na več mestih le nalomljene ali upognjene k tlam, tako da niso odlomljene, naj se pusti žito pri miru. V tem slučaju se bilke ne posuše, ker dohaja še sok v nje. Na takem žitu se polagoma razvije zrnje in dobi se od njega še lahko precejšen pridelek.

To so takorekoč splošna pravila, katerih se je držati pri žitu, po toči razbitem; glede vsakega posameznega žita pa si je treba zapomniti naslednje:

a) **P š e n i c a.** Ako je toča pšenico prav zgodaj potolkla, morda takrat, ko je visoka komaj 30 cm, potem se nahaja njen klas še blizu tal. Ako je bilka nad klasom nalomljena, potem ni mogoče da bi klas prodr. V takem slučaju naj se žito pod vpognjenim mestom prežanje, na kar se klasju omogoči, da prodre. Če je klasje pa že tako visoko, da so bilke nalomljene pod klasjem ali celo klasje samo, potem je najboljše, da se pšenica kar pokosi in pusti, da znova požene. Ako razbije toča pšenico, še preden se klasje prikaže in so bilke nad klasjem nalomljene, pusti naj se pšenica pri miru. Klasje namreč samo ob sebi prodre listno nožnico in se dvigne kviško. Seveda se dobi v tem slučaju lahko zruje. Ako je pa pšenica pod klasjem nalomljena, mora se potem pokositi.

b) **J e č m e n.** Izmed vseh žit opomore se ječmen najlaže. Če še ni odcvel, požene znova. Če ga je toraj razbila toča pred cvetjem, je najboljše, da se pokosi in pusti da znova požene. Ako je ječmen že odcvel in so bilke vsled toče nalomljene, napravi še zruje, katero je pa lažje kakor navadno. Le če je klasje in bilke toča popolnoma stepla v zemljo ali klasje vrgla ob tla, naj se ječmen preorje.

c) **R ž.** Ako je toča rž potolkla, še preden se je klasje prikazalo, naj se pokosi, ker v takem slučaju rž navadno v rasti zaostane. Če ta rž zopet požene, je podobna poletni rži. Če toča rž v cvetju potolče, naj se pokosi, njiva preorje in znova obseje z drugo rastlino. Ako pa je razbila toča rž, ko je odcvela, pusti naj se pri miru, ako niso bilke in klasje v tla zbite, ker napravi rž zruje tudi na nalomljenih bilkah.

d) **O v e s.** Dokler ni videti klasja, se pokosi, ker se gosto obraste. Če ima oves že klasje, naj se, ko odcvete, preorje, ako ni posejena vanj detelja. Če je odcvel napravi na nalomljenih bilkah še lahko zruje.

2. **S e t e v v ž i t u.** Ako je posejena med žito detelja ali mešanica trav in detelje, naj se pokosi, ker da detelja itd. še popolno košnje. Pade toča tako zgodaj, da stepe mlado deteljo v tla, tedaj naj se detelja podseje, ako se pokaže potrebno. Ako potolče toča šele potem, ko je glavna setev odcvela, a je

ta obenem gosta, potem se vpraša, kaj je boljše, ali da se dobi žito ali pa krma. Če je pomanjkanje krme, potem je boljše, da se poskrbi za krmo.

3 **Stročnice** ne poženejo več, če se pokose, pač pa poženejo udarjene rastline, izvzemši bob, iz zakotij in na teh poganjkih rastline tudi obrode. Če ni toča rastlin popolnoma uničila, puste naj se iste pri miru. Bob bo cvetel in obrodi, če se potolčena stebila le še količkaj drže.

4. **Repa.** Če razbije toča repo prav zgodaj, naj se setev preorje in obseje znova ali pa naj se posadi pesa. Starejša, po toči poškodovana repa napravi na stroške korenov novo listje, tako da če pobije toča repo prav pozno, repa ne zdebela kakor navadno in se dobi manj pridelka

Hanov. kmet. in gozd. časopis.

Kdaj naj se trava pokosi?

O tem piše kmet. učit. Haakh v „Prakt. Landwirth.“ naslednje:

V kratkem bo treba pričeti s košnjo, vsled česar nastane vprašanje: „Kdaj naj se trava pokosi“.

V prejšnjih časih se je pričelo s košnjo o sv. Ivanu ali na kateri drug koledarski dan, čemur ni bilo kaj prigovarjati, dokler se ni dobila druga gotova podlaga. Že pokojni prof. Wolf v Hohenheimu je dokazal, da ima o različnem času pokošena trava tudi različno redilnost ter je manj ali bolj tečna. Dognal je, da čimprej se trava pokosi, toliko več ima v sebi beljakovin ali tem tečnejša je. Seno iz trave, ki se je pokosila, ko je že odcvela, je imelo v primeri s senom iz trave, ki še ni bila v cvetju, ne le znatno manjšo množino beljakovin, ampak je imelo razen malovredne surove tkanine tudi drugih sestavin manje. Potom natančnih poskusov pri živalih, katere se je krmilo z različnim senom, se je dognalo, kako se izkoristijo redilne snovi v senu, ki se je dobilo od različno razvite trave. Dognalo se je, da je bilo seno iz trave, ki je že odcvela, v vsakem oziru manj tečno, kakor pa ono iz trave, ki še ni cvetela. Iz prej navedenega se lahko sklepa, da je seno iz trave, ki je odcvela, mnogo manj vredno, kakor ono iz zgodaj pokošene trave.

Ako se postavimo na edino pravo gospodarsko stališče, tedaj se moramo vprašati, kdaj naj se trava pokosi, da bo seno kolikor mogoče tečno, t. j. da dobimo od živine, ki zaužije določeno množino tega sena, kolikor mogoče mnogo mesa, mleka, itd. Najboljše seno se dobi toraj, če se pokosi takoj, ko je večina travnega cvetja razcvetena ali razpihnjena, kar je tedaj, ko travniška bilnica (*Festuca pratensis*) cvete. Ako se pokosi trava, ko še ne cvete, dobi se sicer prav dobro seno, a premalo. Ko začne trava cveteti, se tudi množina trave poveča, nasprotno pa se redilnost ali tečnost sena, če je trava odcvela, znatno zmanjša. Ko trava odcvete, odrvene zeleni rastlinski deli in postanejo vsled tega drveni in težko prebavljivi.

Marsikateri bi morda ugovarjal, češ, da se dobi od pozno pokošene trave mnogo več sena, kakor pa od one, ki še ni odcvela in da se to seno, ker je bolj trdo, tudi tako močno ne uleže. Zapomni naj si pa vsak tak, ki tako misli, da je voz takega sena — voz slame. Tudi če med sušenjem dež seno zmoči, zgubi na vrednosti največ seno iz pozno pokošene trave. Če se je pa košnja zakasnela, se v tem slučaju ne sme s košnjo odlašati, ampak se mora kositi tudi tedaj, če dež dolgo traja.

Košnja se lahko zakasni vsled slabega vremena, radi pomanjkanja delavnih moči in iz raznih drugih vzrokov. Posebno lahko se zakasni košnja v vinorodnih krajih, kajti včasih se mora košnja ustaviti zaradi škropljenja trt, da se obvarujejo pred peronosporo. V takih krajih naj se začne kositi rajše prej nego slej. Ako je v času, ko trava cvete, vreme ugodno, naj se s košnjo ne odlašaja, ampak naj se začne takoj kositi in spravi seno čimprej na senik. Boljše je vedno, če se dobi par metričnih stotov sena manj, kakor pa da dež seno zmoči; če se kosi zgodaj, dobi se pozneje pa več otave. Naukov, ki smo jih dobili prejšnje leto, ne smemo zlepa pozabiti!

Mogoče je, da se dobi tudi kakšen, ki bi ugovarjal košnji, preden je trava odcvela, češ, da ne ostane na travniku v tem slučaju nič travnega semena, katero bi pri bolj pozni košnji padlo na tla in tako travnik sam poskrbel, da bi se travna ruša preveč ne zredčila. Glede tega moram pripomniti, da je večina trav na travnikih takšna, da se ne mora ravno s semenom zaploditi, ampak da se zaplojuje po koreniničnih odrastkih. Kdor se pa kljub temu boji, da se mu trava vsled prezgodnje košnje zrejša, ta naj pusti rasti travo na travniku tako dolgo vsako 4. ali 5. leto, da seme dozori; pravilo pa naj bo in ostane, da je pokositi travo še preden je odcvela. Pravilo naj bo glede košnje „Mlado seno in stara otava“. To pravilo je edino pravo.

Kotiček čebelarstvu.

Predragi tovariš čebelar! Iz tvojih listov sem spoznal, da misliš postati resen in dober čebelar. Toraj dobro prijatelj mi bodeš. Kedar se snideva, pa bodeva vedno kramljala o čebelah, o matici in kaj malega o trojih. Za danes, se ume, da ne bo mogoče o vsem in pa vsega. Ker je pa sedaj najvažnejši čas postati čebelar, hočem ti navesti par črtic, kako in kaj moraš vse početi, da boš lahko enkrat to, kar želiš biti — čebelar!

Prva skrb ti bodi prostor, kjer misliš čebelariti. Najprimernejši je kraj blizu hiše, za arovan od hiše ali kakega drugega poslopja pred ostrimi vetrovi, pri nas zlasti pred burjo.

Panje je toraj vselej obračati tako, da letajo čebele od burje t. j. da jim ostri veter ne brije naravnost nasproti letalnici ali žrelu, kar bi bilo zlasti o zimskem času pogubonosno. Toraj glede prostora sva koj na čistem.

Treba bo kupiti čebele. Te dobiš pri prvem ali bližnjem čebelarju, izprva eden ali dva panja. Glej, da bode v kupljenih panjih ves prostor v panju od čebel tesno natlačen od spred in od zad. Zvečer naj bodo čebele po panjevi bradi obsedene v veliki gruči. Vse to ti bode v dokaz, da čebele še niso rojile in bodeš dobil v kratkem iz kupljenega panja roj, koji ti pomnoži tvojo posest z delitvijo in treba bode pripraviti roju novega bivališča. Skoraj bi pozabil opozoriti, da moraš paziti pri kupovanju čebelnega panja, da ga moraš kupiti najmanj 4 km oddaljenega od nameravanega tvojega čebelnjaka, ker drugače se nekatere starejše čebele iz kupljenega panja vrnejo na prvotni dom in ako tam ne dobe svojega pravega, se utihotapijo v druge sosednje panje in tako bi zgubil tvoj panj mnogo pridnih delavk, ter bi zaostal v svoji jakosti.

Pri čebelarju si kupil navaden panj, po domače zbit iz 6 deskic brez okvirčkov, kjer ne moreš nič prestaviti, ker je vse satovje trdno pritrjeno na zgornjo deščico. Kot prvotni priprost panj je bil enkrat ta najbolji, a dandanes ni temu več tako. Priskrbeti si boš moral panj, koji bode glede velikosti obsežnejši t. t. vsaj še enkrat večji prostor mora biti v njem. Ako ga sam nimaš, priskrbi si ga nemudoma, ker kupljeni panj ne bo odlagal kakor ti z novim panjem, ampak ti bode rojil gotovo prezgodaj t. j. preden bo gotov nov panj. Prašal bodeš

pa, kake vrste panj bi si napravil, ki bi bil bolj prikladen čebelarjenju v našem kraju. To je vse eno, ali je panj dunajske, francoske, amerikske ali katerekoli že mere, širine, visokosti ali dolgosti. Zpomniti si je le treba, ča panja s previsokim satovjem ni mogoče prevažati na boljšo pašo, da bi se pri tem kaj ne potrla in pri mladem satovju je nevarnost, da se vse potré.

Avstrijski Nemci so se poprijeli jednotne mere, kar je za medsebojno čebelarjenje važnega pomena. Določili so panj, ki ima notranje luči 25 cm; okvirček s potrebno prostornino za premikanje 22.² cm. Tak panj je imel 10 do 12 okvirčkov, a ker je to le malo prostora, so napravili ali nadali panju po dve ali tri takšna nastropja. Tako je postal panj bolj visok in bilo je to posebno radi medu važno, ker so imele čebele v spodnjem oddelku bolj svojo zalego, a v zgornjem delu so bolj odlagale med. Ker je pa bilo opravilo s takimi panji težavno, so pozneje to mero za dvojno združili pa dobili bolj podolgovate okvirčke in z nižjimi nakladke. Ker bi bilo pa tudi to sitno, bi jaz priporočal, da naročiš eksportni panj, kojega izdeluje čebelarska zadruga v Ilirski Bistrici in poskusiš s to vrsto čebelariti.

No, povedati moram, da dobrota panja se kaže po tem, na kolikih krajih se ta da odpreti, da zamoreš do čebel segati o potrebi. Dobremu panju se zgoruji pokrov in dno potom v to pritrjenih kljukic odpira in pritrjuje. Odpreti se mu ima še zadnji ali del prvega čela.

Da čebele ravno po sredi zgoruje deščice zidajo, treba prilepiti voščene početke, drugače zapeljejo svoje delo na levo in desno, samo prav ne. Ko je priskrbljen panj, potem z mirno vestjo pričakujemo roja. Ume se, da v navadnem kranjiču ali našem panju ne moremo stalno določiti dneva rojenja. Najbolj zanesljivo znamenje je, da čebele spuščajo male, okrogle, trotove pokrovčke pred panjem in na bradi. To pa radi tega, ker se boje zamuditi čas rojenja in mesto da bi pokrovce odnašale iz panja, kakor druge odpadke, izpuste jih koj, ko pridejo iz panja na svetlo.

J. V.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Breja krava. Za brejo kravo je posebno potem nevarno, ko je že nad pol dobe breja, vsled tega se mora paziti na to, da se takrat pravilno krmi in oskrbuje. Paziti se mora, da ne bo stala krava na prepihu seveda ji pa tudi v zavetju ne sme manjkati svežega zraka in potrebne svetlobe. Če je le mogoče, naj se pušča krava pogostoma na prosto, paziti pa je treba, da se v trebuh ne udari ali pa z njim kam pritisne. Breji kravi se ne sme dajati pretečne, pa tudi ne preveč klaje naenkrat, ker če so prebavila preveč s klajo napolnjena, pritiskajo na mladiča v telesu. Zato naj se krmi taka krava rajše večkrat na dan, pa po malem. Take klaje, po kateri bi se krava lahko napela, naj e breji kravi ne daje, a tudi s premrzlo vodo naj se jo ne napaja. Posebno pa naj se pazi, ko se hoče krmo premeniti.

Zelena ali šelin. Pri zeleni gre v glavnem za to, da napravi čim le mogoče debel koren kar pa se da doseči le tedaj, če se ji močno gnoji in jo posebno spočetka, ko se je presadila, pridno zaliva. Zeleni ugaju srednje zvezna zemlja, ki je globoko prekopana in dobro zdrobljena. Gnoja ni zeleni nikdar preveč, vendar se ji ne sme preveč gnojiti s takimi gnojili, ki pospešujejo razvoj listja, posebno pa s kalijevimi solmi. Če je je mogoče, naj se gnoji za zeleno z dve ali celo tri leta stariim gnojem, ker ji svež gnoj ne ugaja, a tudi takšna gnojila se smejo le previdno rabiti. Po svežem gnoju napravi zelena preveč listja, po tekočih gnojilih pa preveč strauskih korenin, kar pa ni prav. Na vsak način pa se mora zelena če se hoče, da koren zdebeli, posebno spočetka dobro in večkrat zalivati in zemljo večkrat prerahljati.

Prešičem se preženejo črne uši, če se zmočijo ušiva mesta s tobakovo vodo ali pa s tako vodo, kateri se je pridajalo na vsak liter po dve žlici tobakovega izvlečka. To delo naj se vsakih pet dni ponavlja in sicer tako dolgo, dokler uši ne zginejo

Kurjak ali kurjenca je mrčes, ki se prav pogostoma poloti kur. Ta mrčes se drži najrajše v takih kurnikih, ki se malokdaj ali nikdar dobro ne osnažijo in se ne da zlepa spraviti iz njih. Če se kurnik tudi znova pobeli, potrosi po tleh pepel ali pa če se napravi poleg tega kuram tudi kopališče, v katerem se rahljajo, vse to včasih

nič ne izda. Najboljše sredstvo, da se kuram ta mrčes odpravi, je bolhač (buhač), ki se dobi v mirodilnicah. Vpihati se pa mora bolhač s posebno pripravo kuram med perje vsaka 2 ali 3 dni. Na vsak način pa se mora dodobra osnažiti tudi kurnik obenem. V to svrho naj se vsa stara malta, če niso stene ometane in poglajene, izmed kamnov odtolče, v vse razpokline in špranje ubrizga petrolej ali pa zamažejo s katramom in razpoke znova z malto zadelajo. V malto, ali če se kurnik znova pobeli, v belež naj se dene nekoliko karbolne kisline ali pa v prah stolčenega galuna. Če je tlak lesen, naj se zalijejo vse razpokline z vrelo vodo in pozneje še s petrolejem namažejo. Tudi če se je kurnik še tako skrbno osnažil, treba je vendar večkrat pogledati in se prepričati, če so kurjence zginile ali ne, kajti če se enkrat vgnezde in močno zaplode, zamorejo kure celo uničiti.

Konj si riblje rep. Da si konji včasih ves rep obribajo, so vzroki lahko različni. Tako na pr. si konj rep riblje, ako ima gliste. Navadno pa se godi to vsled nesnage, ki tiči v repu. Če si toraj rep riblje, naj se mu rep dobro opere in navadno si ga ne bo več ribal.

POROČILA.

Letošnja žitna letina. Kakor je posneti iz uradnih podatkov, je bilo v letih 1901 in do 1905 zemlje obsejane z žitom povprečno 1·1, v letu 1908 pa 1·2 milijona hektarjev. Na hektarju se je pridelalo v letih 1901—1905 po 12·4 stotov žita, skupno toraj 17·6 milijonov stotov. Leta 1908 se je pridelalo na hektarju po 14·1, leta 1909 pa 13·4 stotov, pridelalo se toraj leta 1909 skupno 16, dočim se je pridelalo leta 1908 pa 17 milijonov stotov žita. Kakšna površina je letos obsejana z žitom, ni še znano; gotovo pa je, da ni manjša. Splošno se ceni letošnji žitni pridelek na 18 milijonov stotov. Za skupni uspeh monarhije je merodajna žetev v onostranski državni polovici. Po ura njih podatkih se je obsejalo z žitom letos v deželah ogrske krone 4·25 milijonov hektarov zemlje z žitom. Oficijelna in privatna poročila pravijo, da bo letos boljša letina, kakor je bila leta 1906. Takrat se je pridelalo na hektarju po 14·7, leta 1907 pa po 13·8 stotov žita. Če vzamemo, da se pridelala na hektarju po 14 stotov — pričakuje se pa mnogo več — tedaj se pridelala v ogrskih de-

želah okroglo 60 milijonov stotov. Žetvina bilanca v monarhiji je toraj izvanredno ugodna. Skupni pridelek bo znašal 78, bo toraj za 6 milijonov stotov večji kakor leta 1906. Cene pšenici vsled te nove situacije že padajo. Pozimi je stal stot pšenice kakih K 30·50, a stot moke nad 40 K—, dočim notira pšenica K 24·25, moka pa K 37— Bodoče cene so odvisne tudi od svetovnega žitnega pridelka. Če bo žetev povsod dobra, česar se vsaj pričakuje, potem padejo cene v prvi polovici kampanje prav gotovo, navzlic varstveni carini. Če bi poljedelec tudi ne hotel spraviti vsega pridelka naenkrat na trg, ker nima sile za denar, bo vendar siljen to storiti, ker mu bo nedostajalo prostora. V drugem poletju bo merodajna za žitne cene žetev tistih dežel, ki žanjejo spomladi, kakor Argentina, Avstralija in Indija. Upanje je toraj kar najboljše. Dejstvo je, da cene žitu oziroma moki padejo, ni pa še gotovo, če poneha vsled tega tudi današnja draginja živil. Bog daj!

Poročila o trgovini z lesom. Ker je postal izvoz avstrijskega lesa velepomemben, zato je za nas jako važno, da imamo tekoče in zanesljive informacije o važnejših dogodkih, kakor o tem, kam se les lahko proda in po kakšni ceni se plačuje itd. na raznih domačih in inozemskih trgih.

Poljedelsko ministerstvo je organiziralo vsled tega o trgovini z lesom specijelna poročila, katera se omeje za sedaj na večje število važnejših domačih lesnih trgov in trgov v Nemčiji, vendar pa se raztegnejo polagoma tudi na druge kraje, ki prihajajo glede trgovine z lesom v poštev.

Tozadevna specijelna poročila bo priobčevala po naročilu poljedelskega ministerstva tvrdka H. H. Hitschmann v „Mitteilungen der Fachberichterstatter des k. k. Ackerbauministeriums“; ta poslednja se bodo pošiljala brezplačno, kakor doslej, vsem krogom, ki se za to zanimajo, pod naslovom „Mitteilungen der Fachberichterstatter des k. k. Ackerbauministeriums nebst Specialberichten auf dem Gebiete des Holzhandels“.

Obvestilo. C. in k. vojna uprava si želi zagotoviti za l. 1910/11 razne potrebščine za vojaštvo, kakor oves, seno, slamo za steljo, slamo za postelje, trda drva, premog in kruh. Kdor želi vedeti, koliko in kakšen material si hoče c. in kr. vojna uprava zagotoviti in pod kakšnimi pogoji in do kdaj se je zglasiti, poizve lahko vse to pri „Goriškem kmetijskem društvu“ v Gorici.

Kako kaže sadno drevje in trta v avstrijskih kronovinah in deželah. (Posnetek iz poročila c. kr. poljed. ministertva za mesec maj 1910.)

Sadno drevje. Mrzlo in deževno vreme, ki je bilo v prvi polovici maja, je vplivalo zelo neugodno na sadno drevje in odpadlo je vsled tega na sploh mnogo zarojenega sadja. Vsled slabega vremena pa ni odpadlo le sadje s koščičastega sadnega drevja, katero je bilo že tako le srednje bogato obloženo, ampak tudi s peškatega — posebno s hrušk — in sicer posebno na Češkem in deloma tudi na Tirolskem (sodni okraj Kaltern). Ker je nastopilo kasneje prav toplo vreme, zato so jablane tudi v mrzlih goratih krajih v kratkem odcvele. Močne nevihte so napravile na severo-zapadnem Tirolskem in na Kvarnerskih otokih škodo na drevju in sadju. Izmed onih krajev, ki so bili prizadeti od toče, omeniti bi bilo posebno sodni okraj Bovec (Goriško), kjer je padala toča 21. maja in napravila mnogo škode na poljskih pridelkih.

K pregledu o tem, kako je sadno drevje s sadjem obloženo, imamo pripomniti, da obetajo jablane skoraj povsod dobro letino. Prejšnje velja posebno glede sadja po vrtilih v okolici Bocen-Meran, nasprotno pa ni pričakovati posebne sadne letine ne pri jablanah, kakor tudi ne pri hruškah v goriških Brdih. Tudi kar se tiče sadja za mošt, se v maju ni prav nič zboljšalo.

Češnje, ki se na južnem Tirolskem, Primorskem in v Dalmaciji že obirajo, kažejo, da jih bo v primeri z lanskim letom vsled deževja, ki je bilo o času zoritve, manj in da bodo tudi slabejše. Maraske so kazale v Dalmaciji tudi v maju ugodno. Na Niže Avstrijskem so slive in češplje kakor tudi marelice in breskve vsled deževja v prvi polovici maja znatno trpele vsled izgube sadja, ki je odpadlo, tako da kažejo v primeri s prejšnjim mesecem na sploh slabšo letino.

O jagodatem sadju dohajajo ugodna poročila. Prvih smokv, ki bodo v kratkem zrele, bo v Dalmaciji, kakor lani, tako tudi letos veliko. V Istri je napravil precejšnjo škodo jabolčni molj, na Goriškem pa mali pedic (na češnjah). Večjo škodo je napravil navadni hrošč ali keber le v italjanskem delu Tirolske in v zapadni Galiciji (Sučava). V južni Istri in na spodnjem Štajerskem se pritožujejo, da je močno napadla breskve krčevica (*Exoascus deformans*). Grintavost sadja (*Fusicladium*) se je

prikazala sedaj le sporadično in sicer v takih krajih, kjer se sadno drevje ne škropi redno z galično-apneno raztopino.

Vinogradi. Na Niže Avstrijskem in Moravskem ne kažejo trte nič kaj posebno dobro. Malo je zaroda v teh vinorodnih krajih posebno pri glavni trtni vrsti t. j. zelenem Veltlincu in kažejo se povsod posledice ponočnega mraza, ki je bil, kakor smo že zadnjič poročali, zadnje dni aprila. V cepljenih vinogradih se vidi na trtah pogostoma mršave poganjke. Na Češkem, Štajerskem, Kranjskem in Primorskem se je nadejati, kakor tita sedaj kaže, večidel bogate trgatve. Vsled slane, ki je trte sredi maja v adički dolini osmodila in sicer one pripadajoče k okraju Bocen in Neumarkt in ležeče ob Adiži, v ferzenski dolini pri Pergine, posebno pa v okraju Brixen, se je upanje na dobro vinsko letino na Tirolskem poslabšalo. Še manj upanja na dobro vinsko letino na južnem Tirolskem pa je sedaj, ker kar ni poprej slana dovolj škodovala, gre grozdje pri nekaterih domačih vrstah močno v vilice; vzlic temu pa niso poročila, ki prihajajo od tam, vseskozi neugodna. Dalmatinski vinogradi, posebno pa cepljeni, kažejo na sploh izvrstno letino. O toči, ki je napravila škodo po vinogradih, so došla poročila posebno iz Štajerskega in narentske doline.

O trtnih škodljivcih je došlo doslej le malo poročil.

ZAPISNIK

seje osrednjega odbora „Goriškega kmetijskega društva“ od dne 2. junija 1910 ob 10. uri popoldne.

DNEVNI RED:

1. Potrditev zapisnika zadnje seje.
2. Poročilo o društvenem delovanju.
3. Poročila in predlogi odsekov.
4. Pretresovanje in odobritev računov in bilance za l. 1909 in proračun za l. 1910.
5. Žrebanje $\frac{1}{3}$ odbornikov po § 20. društvenih pravil.
6. Določitev občnega zbora in dnevni red istemu.
7. Sprejem novih udov.
8. Slučajnosti.

Navzoči:

Predsednik Anton Jakončič, I. podpredsednik dr. Alojzij Franko, tajnik Franc Kocjančič, odborniki: Ivan Budin Viljem Dominko, Anton Klančič, Ignac Kovač, Peter Leban, Anton Možina, Franc Obljubek, Luka Sila in Maks Ukmar.

Predsednik konstatira sklepčnost, pozdravi navzoče, predstavi dvor. svetnika visokorod. gosp. grofa Attemsa kot zastopnika vlade in vis. c. kr. namestništva. Opravičili so svojo odsotnost: Žiga grof Attems, Rudolf Fiegl, Ivan Saunig, Vincenc Sorčič in Miha Zega, ki se odpoveduje obenem odborniškem mestu radi bolezni. Nato otvori predsednik sejo in preide k prvi točki dnevnega reda.

I. K prvi točki se oglasi Možina in predlaga, da se opusti čitanje zapisnika zadnje seje, ker je bil uže priobčen v „Primorskem Gospodarju“. Sprejeto.

II. Tajnik čita poročilo o društvenem delovanju, ki se glasi:

Zadnja seja osred. odbora se je vršila 24. IV. 1909, od takrat je rešilo društvo nad 1500 spisov; med važnejše spadajo na zadnjem občnem zboru 15. VII. 1909 sprejete resolucije, katere je poslalo društvo na pristojna mesta in na katere so došle sledeče rešitve:

1) Prošnja, da bi smeli žgati žganje davka prosto krčmarji-posestniki, je bila od finančn. nadz. zavrjnena.

2) enaka prošnja, da bi bila dovoljena posestnikom-krčmarjem vporaba vina za delavce užitnine prosta je bila tudi zavrjnena z ozirom na v veljavi stoječe zakonite predpise;

3) prošnja za nakup krme s pomočjo državne podpore ni še rešena in je postala med tem brezpomembna;

4) istotako so se nakupili biki po dež. odboru za hribe in osrednje ozemlje ter se je uredil kolikor toliko živinski trg v Gorici, ne da bi bilo prišla v tem oziru na tozadevne peticije kakšna rešitev.

Društvo je vložilo razne predloge in prošnje za podpore na vis. vlado in deželni zbor.

Poljedelsko ministerstvo je podelilo 4000 K za kritje upravnih stroškov v l. 1910, 1000 K za sadjerejo in obljubilo 200 K za razstavo pri Sv. Luciji, deželni zbor pa je podelil 500 K za kritje upravnih stroškov v l. 1910, 300 K za kritje stroškov sadne razstave pri Sv. Luciji in 300 K za podelitev nagrad razstavljalcem te razstave; državna podpora 250 K je obljubljena, da se odpošlje na Tirolsko mladeniča, ki bi se hotel izučiti v manipulaciji s sadjem.

Glede povzdige konjereje v naših hribih je podalo društvo vis. vladí razne nasvete in predloge, toda ugodilo se je istim le v toliko, da se je pomnožila žrebčarska postaja v Kobaridu za 1 žrebca, ostalo ni moglo priti za sedaj v poštev, ker bi se morala spremeniti vsa dosedanja določila, ki so v veljavi pri delovanju za povzdigo konjereje. Potom društva že v l. 1908 vložena prošnja A. Drešček iz Livka na vis. vlado za podelitev podpore za obiskovanje mlekarskega tečaja na Vrhniki v l. 1909 je bila ugodno rešena.

Pred pričetkom mlekarskega tečaja na Vrhniki sredi aprila t. l. je došlo društvu 1200 K podpore za porazdelitev 4 štipendijev po 300 K obiskovalcem tega tečaja iz Goriškega. Na tozadevne objave je došlo društvu 17 prošenj, podeliti pa je zamoglo predsedstvo štipendije le sledečim: Andreju Bratužu iz Volč, Jakobu Kavčiču iz Ljubina, Francu Kosmaču iz Čerknega in Cirilu Trušnovcu iz Čepovana.

Društvo se je odločno zavzelo proti nameravanemu novemu davku na vino, poslalo vis. vladi tozadevno resolucijo, se pridružilo akciji glavnih vinarskih korporacij proti temu davku in je sklicalo shod pri Rebku 6. febr. in na Dobravem 13. febr. 1910. Da se okrepi in omogoči uspešno delovanje vinarskega zadružništva, je sklicalo vse vinarske zadruge k enketi in vodi še potrebna posredovanja, da se izvede umen načrt skupnega delovanja vseh vinarskih zadrug v deželi.

Tudi glede eksporta vin preko morja se je društvo zavzelo, ter je zastopano po svojem predsedniku v komisiji trgovskega muzeja.

Glede sadjarstva je društvo izvršilo tudi vse predpriprave, da se postavi izvoz in izkoriščanje sadja na bolj lukrativno podlago in snuje sedaj sadjarsko zadruho.

Društvo je priredilo meseca oktobra l. l. sadno razstavo pri sv. Luciji, ki je v vsakem oziru povoljno vspeha.

Društvo je podelilo, kakor v lanskem letu, tudi pretečeno jesen večjo množino petrine in papirja ljudskim šolam, da se spopolni boj proti malemu pedicu in drugemu mrčesu.

Da se zopet vpelje lan na Cerkljanskem, je dalo občini Šebrelje več kilogramov lanenega somena; ravno tako je razdelilo brezplačno za poskuse med pet podružnic na Krasu neko novo vrsto detelje „Sulla“, ki se baje na suhem kraškem svetu izborna sponaša.

Društvo je bilo zastopano tudi po predsedniku in uredniku društvenega glasila pri izpitih na mlekarskem tečaju na Vrhniki meseca septembra l. l. in po predsedniku pri skušnji na dež. kmet šoli v Gorici meseca aprila t. l.

K živinorejskim razstavam v deželi, ki so se vršile v preteklem letu, je poslalo društvo tudi svoje zastopnike.

Društvo je nadalje sodelovalo pri treh skupnih sejah zastopnikov vis. vlade, slav. dež. odbora in c. kr. kmet. društva pri določevanju načina uporabe začasne letne državne podpore v znesku 24.000 K za povzdigo živinoreje in se je udeležilo po predsedniku in tajniku posvetovanja, ki se je vršilo sredi maja v poljedelskem ministerstvu na Dunaju v isti namen in za kateri je na razpolago v smislu zakona od 30. dec. 1909 skozi devet let po 39.826 K.

Društvo se je predstavilo o času obiska v Gorici voditelju poljedelskega ministerstva ekscelenci dr. Poppu in mu je obrazložilo glavne želje in potrebe društva.

V tekočem letu je bilo vpisano naše društvo v oficijelni imenik glavnih kmetijskih organizacij v državi in je dobilo s tem pravico do dobianja državnih podpor.

Po g. posl. Zega pri zadnji seji osred. odbora sprožena želja, da bi poklicani činitelji kmetijstva dogovorno delovali, se je v tekočem

letu uresničila in vrše se, kakor je razvidno iz poročila, skupne seje obeh kmetijskih društev, zastopnikov vis vlade in slav. deželnega odbora pri vseh važnejših kmetijskih vprašanjih.

Tajnik poroča, da se je obrnilo visoko c. kr. namestništvo informativno na društvo da izrazi svoje mnenje glede ustanovitve okrajnih kmetijskih družb in deželnega kulturnega sveta, kakor določuje drž. zakon od 27. aprila 1902

Društvo je odgovorilo, da smatra, z ozirom na razmere, ki vladajo v deželi, za sedaj najboljše, da se sestavi začasno posebna komisija iz zastopnikov visoke vlade, slov. dež. odbora in obeh kmetijskih društev katera naj bi pri urejevanju kmetijstva določala glavne smeri delovanja, posebno, kar se tiče pridobivanja podpor, določevanja sredstev in načina povzdige kmetijstva iz tehničnega stališča; spotoma pa naj bi pripravljala tla in proučevala razmere za vresničenje zakona v okrajnih kmetijskih družbah in dež. kulturnega sveta.

Predsednik predlaga zahvalo dvor. svet. grofu Attems, ki je pripomogel, da so bil odposlanci našega društva sprejeti pri voditelju poljedelskega ministerstva, ekscelenci dr. Poppu v avdijenci. Sprejeto soglasno.

Predsednik dostavi k poročilu, da je marljivo in uspešno delovanje osred. odbora in odsekov pripomoglo društvu do ugleda in da je bilo društvo vsled tega sprejeto v oficijelni imenik glavnih kmetijskih organizacij v državi.

Poročilo se vzame z odobrenjem na znanje.

III. Živinorejski odsek je sklenil razdeliti državno podporo za l. 1908 v znesku 3700 K, in sicer z ozirom na razmeroma mali znesek, v male podpore županstvom v hribih za nakup oziroma uzdrževanje bikov in predlaga, naj se da županstvu: Log 100 K, Soča 100 K, Čezsoča 100 K, Bovec 200 K, Žaga 50 K, Srpenica 50 K, Trnovo 50 K, Kobarid 100 K, Idrsko 100 K, Kred 100 K, Sedlo 100 K, Breginj 100 K, Livek 150 K, Libušnje 100 K, Dreženca 100 K, Tolmin 300 K, Grahovo 300 K, Sv. Lucija 150 K, Volče 100 K, Ponikve 150 K, Šebrelje 100 K, Cerčno 300 K, Št. Viškagora 100 K in Komen 700 K. Ta razdelitev se je po predsedstvu uže deloma izvršila. Se sprejme na znanje.

Visoki vladi je predlagal uporabiti 40 000 K 9 letne podpore za povzdigo planšarstva in mlekarstva, in se je zavzel skupno z deželnim odborom za ustanovitev odrejališč za bike. Uredijo se hlevi in pašniki v naših hribih, kjer se bodo odrejala lepa, za pasmo sposobna teleta in oddajala občinam, ko dorastejo.

Ti hlevi so namenjeni za vse tri pasme v deželi.

Z v l. 1908 podeljeno državno podporo za prešičjerejo so se kupile svinjice za plemo in podelile redilcem. Od v l. 1909 podeljenih plemenic dobilo je društvo po pogodbi 9 svinjic in jih razdelilo v tekočem letu sledečim: Ivanu Colja iz Brji, Anton Cargnelu iz Podgore, Josipu Šturmu iz Hruševlja, Josipu Tomšiču iz Sovodenj, Dominiku Vodopivcu iz Kamenj in 1 marjaščka, Francu Žamarju iz Kozar-

nega, Rudolfu Saksidu iz Dornberga, Luku Čenčarju iz Volč in Ivanu Jakončiču iz Medane. Ena žival je poginila pri skotenju in 3 je prepusnilo društvo rejcem proti mali odškodnini, ker niso bile za plemenitev.

Konjerejski odsek je imel več sej, v katerih se je v glavnem posvetovalo na kakšni podlagi naj bi se pričelo delati v prid konjereji. Sklep in uspeh posvetovanja je ta, da ostane konjerejski odsek društva v veljavi in da se ustanovi konjerejsko društvo za rejo kobariškega konja; to društvo ima že potrjena pravila in bode pričelo poslovati v kratkem. (Konec prihodnjč.)

Vabilo k rednemu občnemu zboru

„Goriškega vinarskega društva“

registrovane zadruga z omejenim jamstvom v Gorici, ki se bo vršil v smislu §§ 17., 18., 19., 20., 20. in 32 društvenih pravil v **čelrtek 23. julija t. l. ob 10. uri predpoldne** v prostorih pri „Zlatem Jelenu“
v Gorici

DNEVNI RED:

1. Otvoritev občnega zbora in pozdrav predsednika.
2. Čitanje zapisnika občnega zbora od dne 23. decembra 1909.
3. Poročilo nadzorstva občnemu zboru o delovanju za IV. upravno dobo.
4. Potrjenje letnega računa.
5. Določitev cen, po katerih naj plačuje društvenikom v društveno zalogo sprejeto vino in na kak način naj se to vino izplačuje.
6. Morebitni predlogi.

K mnogobrojni udeležbi vabi vse svoje društvenike

načelstvo

„Goriškega vinarskega društva“

reg. zadruga z omejenim jamstvom v Gorici.

V Gorici, dne 6. junija 1910.

Predsednik:

V. Dominko.

Član načelstva:

A. Jakončič.

O p o m b a. V slučaju, da bi prvi občni zbor ne bil sklepčen, velja tudi za slučaj § 32. odstavek 3., ki se glasi: »Ako bi ne bil prvi občni zbor sklepčen, sklicati je v 14 dneh nov občni zbor z istim dnevnim redom, in ta občni zbor je sklepčen pri vsakem številu glasov.«

VABILO

k

prvemu občnemu zboru
„Sadjarske zadruga za Goriško“ v Gorici.

ki se bo vršil

v ponedeljek 20. junija t. l. ob 10. uri predp.

☞ v hotelu pri „Zlatem Jelenu“ v Gorici. ☞

Dnevni red:

1. Volitev predsednika, podpredsednika, 4 odbornikov in 4 namestnikov.
2. Volitev 4 članov nadzorstva.
3. Določitev izposojil.
4. Določitev načina združnih objav.
5. Slučajnosti.

V GORICI dne 1. junija 1910.

Za pripravljavni odbor

„Sadjarske zadruga za Goriško“ v Gorici

F. Kocjančič.

